

Peruspalveluohjelman ministerityöryhmä
Valtiovarainministeriö

Peruspalveluohjelmaa valmisteleavan ministerityöryhmän kokous 4.8.2014 Suomen Kuntaliiton näkemyksiä vuoden 2015 TAE:n valmisteluun

Rakennepoliittisen ohjelman toimeenpano

Tähän mennessä tehdyt valtiontalouden konkreettiset säästöpäätökset ovat valtaosaltaan kohdistuneet kuntasektoriin. Ilman mittavia valtionosuusleikkauksia kuntatalous olisi lähes tasapainossa. Kun kuntien tehtäviä ja velvoitteita ei ole vastaavasti vähennetty, ovat kunnat olleet pakotettuja nostamaan verojaan selviytyäkseen lakisääteisistä velvoitteistaan. Veronkorotusten lisäksi kunnat ovat tehneet mittavia säästötoimenpiteitä, jotka jatkuvat myös ensi vuonna.

Rakennepoliittisessa ohjelmassa esitetyt tavoitteet kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämiseksi eivät ole toteutuneet. Useimpien esitysten toimeenpano on siirretty eteenpäin, mikä lisäksi toimeenpanoon liittyvät kustannusarviot ovat monelta osin alimitoitettut. Tehtävien lisäyksestä aiheutuvat kustannukset tulee kompensoida täysimääräisesti. Rakennepoliittisen ohjelman toimeenpano edellyttääkin uusia päätöksiä valtion ensi vuoden budjettivalmisteluun liittyen.

Toimenpiteiden tulee olla uskottavia ja konkreettisia sisältäen myös palvelutuotannon joustoja edistäviä elementtejä kuten esimerkiksi pätevyysvaatimusten uudelleenarviointi.

Suomen Kuntaliitto on tarvittaessa aktiivisesti mukana edistämässä kuntien tehtävien ja velvoitteiden karsimista ja siten edesauttamassa tavoitetta vahvistaa valtion toimin kuntataloutta yhdellä miljardilla eurolla vuoteen 2017 mennessä.

Sote - uudistus tulee toteuttaa kuntapohjaisesti niin, että kuntien tehtäviä ei kasvateta ja kustannuskehityksessä päästään nykyistä alhaisemmalle tasolle.

Rahoitusperiaatteen toteutuminen

Suomen Kuntaliitto painottaa tässä tilanteessa erityisesti rahoitusperiaatetta ja sen toteutumista. Rahoitusperiaatteen mukaisesti valtion tulee antaessaan kunnille tehtäviä ja velvoitteita varmistua siitä, että kunnilla on tosiasialliset edellytykset niistä selviytymiseen.

Kuntaliitto katsoo, että rahoitusperiaatteen toteutuminen on kuntien liisääntyneiden tehtävien ja velvoitteiden sekä mittavien valtionosuusleikkausten vuoksi nyt vakavasti uhattuna. Hallituksen kehyspäätöksen arvioitiin heikentävän kuntataloutta reilulla 200 miljoonalla eurolla. Kuntaliiton arvio on vielä tätä heikompi. Erityisesti Kuntaliitto paheksuu kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksukorotusten ja kiinteistöverokorotusten oletettujen lisätuottojen (yhteensä noin 100 milj. euroa) vähentämistä kuntien valtionosuuksista. Peruspalvelujen valtionosuus on laskemassa reilusti alle 30 prosentin.

Tärkeätä on myös kehittää arviointimenetelmiä rahoitusperiaatteen toteutumisen seuraamiseksi.

Ns. "Remontti Oy"

Pääministeri Alexander Stubbin hallitusohjelmassa 24.6.2014 on kirjaus; "Osakkeista mahdollisesti saatavista myyntituloista yli 400 milj. euroa vuodessa ylittävistä osasta voidaan kehysääntöjen mukaan käyttää kehyksen estämättä enintään 150 milj. euroa kertaluonteisiin, kestävää kasvua tukeviin infra- ja osaamisinvestointeihin" sekä "Selvitetään valtion, kuntasektorin ja yksityisen sektorin omistaman rakennuttajayhtiön perustamisen tarve ja edellytykset. Uusi yhtiö toimisi rakennuttajana kunnille hankkeissa, joissa huonokuntoisia kiinteistöjä (erityisesti kouluja) korjattaisiin tai korvattaisiin uudisrakennuksilla. Yhtiö omistaisi rakennettavat kohteet ja vuokraisi ne pitkäaikaisella sopimuksella kunnille."

Kuntien omistaman rakennuskannan tila ja ratkaisut

Kunnilla, kuntayhtymillä ja kuntien liikelaitoksilla on omistuksessaan tiloja yhteensä noin 35 milj. m² (kerrosalana). Tämän omaisuuden korjausvelan määräksi on arvioitu lähes 5 miljardia euroa.

Kunnat investoivat rakennuskantaansa edelleen pääasiassa omalla vapaalla pääomalla ja lainarahalla. Kuntien velkamäärät ovatkin kasvaneet viime vuosina voimakkaasti ja kunnat ovat yhä enemmän joutuneet pohtimaan vaihtoehtoisia investointien omistus- ja hallintamuotoja sekä niiden toteutustapoja. Monessa kunnassa ollaan myös vähentämässä tilamäärää strategisen kokonaissuunnittelun pohjalta.

Ns. "Remontti Oy:n" yhtiömuodosta ja toimintatavoista ei ole vielä tarkempia tietoja käytettävissä. Mikäli se tulisi olemaan yhtiö, johon valtio ja yksityinen sektori (esim. eläkeyhtiöt) ja mahdollisesti myös kunnat sijoittavat pääomaa, on luonnollista, että myös kuntien tulee saada kohtuullinen tuotto sijoittamalleen pääomalle.

Yhtiön kassavirta muodostuisi kuntien rakennusten vuokrasta ja siten pitkällä tähtäimellä nostaisi kuntien menoja. Toisaalta omistuksen riskit (ylläpito-, korjaus- ja jäännösarvoriski) siirtyisivät ulkopuolisen tahon kannettaviksi ja siten vähentäisivät tulevia kunnan omia investointipaineita. Tällainen menettely, ns. Sale and lease back -järjestely, ei juuri eroaisi tavasta, jota kunnat ovat yhtenä vaihtoehtona jo pitkään käyttäneet. Tällaisia toimijoita on tällä hetkellä jo lukuisia.

Merkittävä kokonaisuus ovat takaukset. Ilman valtion tai kuntien takauksia erillinen yhtiö ei kykene nykyisten käytäntöjen mukaan hankkimaan rahoitusta yhtä edullisesti kuin kunnat.

Uuden yhtiön varaan rakentaminen vie aikaa eikä tuo helpotusta tämän hetkiseen tilanteeseen.

Sen sijaan korjausavustuksilla saataisiin kohteita runsaasti liikkeelle jo tämän vuoden puolella. Kuntaliitto pitääkin valtion myöntämiä korjausavustuksia ensisijaisena vaihtoehtona kuntien peruskorjauskorjausta tarvitsevan kiinteistökannan korjaamiseksi ja paikallisen työllisyyden edistämiseksi. Niiden suuruus voisi olla 15–20 prosenttia hyväksytyistä kustannuksista.

Kuntaliitto on valmis ennakkoluulottomasti olemaan mukana hallitusohjelman mukaisen "Remontti / Infra Oy:n" kehittämistyössä.

Kuntaliiton esitykset vuoden 2015 valtion TAE:hen

Valtio-/kuntasuhde:

- Kuntaliitto edellyttää, että maan hallitus vahvistaa kuntataloutta vuoteen 2017 mennessä rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanopäätöksen mukaisesti yhdellä miljardilla eurolla kuntien tehtäviä ja velvoitteita vähentämällä. Ellei ensi vuoden talousarvion yhteydessä ole osoitettavissa riittäviä keinoja tavoitteen saavuttamiseksi, tulee valmistelua jatkaa, jotta tavoite toteutuu.
- Sellaisista kuntien menoja lisäävistä päätöksistä, joita ei vielä ole pantu toimeen, tulee luopua. Tällainen on muun muassa työmarkkinatuen rahoitusvastuun siirto kunnille, joka on tehtävä vaikeasti työllistyvien asemaa kohentaen, valtio-kunta-suhteessa kustannusneutraalisti ja siten että kuntien toimivaltaa työllisyysasioissa lisätään.

- Oppivelvollisuuden pidentämiseen ei ole taloudellisia mahdollisuuksia ja siitä tulee luopua tai ainakin siirtää myöhemmäksi.
- Rahoitusperiaatteen toteutuminen on varmistettava ja sen toteutumisen arviointijärjestelmiä kehitettävä.
- Kunta- ja sote- rakenneuudistukset on toteutettava kuntia kuullen ja alueelliset olosuhteet huomioon ottaen. Koulutuksen rakennemuutokset tulee tehdä kuntalähtöisesti.
- Uuteen kuntatalouden ohjausjärjestelmään on siirryttävä hallitusti vuonna 2015. Sen mukaan kuntatalouden tulee olla keskipitkällä aikavälillä tasapainossa ja tasapainotavoitteen tueksi otetaan käyttöön menorajoite valtion toimista kunnille aiheutuvien menojen muutokselle. Kuntataloutta tulee myös jatkossa käsitellä kuntatalouden käsittein osana kansantalouden tilinpidon mukaista koko kansantalouden tarkastelua.

Kuntien veropohjan laajentaminen:

- Kiinteistöveron tietokannat saatetaan ajan tasalle ja kiinteistöverotuksen sisällöllistä kehittämistä jatketaan.
- Osa pääomaverojen tuotosta ohjataan kunnille erikseen selvitettävällä tavalla.
- Kuntien liikenteen vastuista, kustannuksista sekä liikenneverojen kohdentumisesta osittain kunnille käynnistetään selvitys.
- Kuntaveroista tehtävät vähennykset kompensoidaan kunnille ensisijaisesti verojärjestelmän sisällä valtion veroista.
- Yhteisöveron kuntien jako-osuus tulee säilyttää vuoden 2015 jälkeenkin vähintään nykyisellä tasolla.

Valtionosuusjärjestelmä ja sen uudistaminen:

- Valtionosuusleikkauksia ei missään tapauksessa tule enää tehdä.
- Valtionosuusjärjestelmän valtionosuuksien tasauksessa käytettävän veropohjan on oltava mahdollisimman laaja.
- Uudistusta jatkettaessa valtionosuusjärjestelmän hallinto on yhtenäistettävä niin, että kaikki tehtäväalueet (myös toisen asteen koulutus ikäluokkapohjalta) on koottu yhteen.
- Ammattikorkeakoulu-uudistuksessa kuntien omarahoitusosuus on rahoitettava kokonaan opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksia alentamalla. Mikäli näin ei tehdä, ovat tästä aiheutuvat kuntien valtionosuustulojen menetykset VM:n hallinnonalalla otettava huomioon.
- Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus (entinen harkinnanvarainen rahoitusavustus) on pidettävä jatkossakin osana järjestelmää. Sen painoarvoa tulee lisätä eikä vähentää eikä liisäystä tule rahoittaa muiden kuntien valtionosuuksia vastaavasti alentamalla. Harkinnanvaraisen valtionosuuden korotus on erityisen tärkeä rakennemuutospaikkakunnille.

Investoinnit:

- Suhdannepoliittisesti tärkeiden investointien tukea on jatkettava.
- Investointien vaihtoehtoisia rahoitustapoja on kehitettävä.
- Valtion ja kuntien pitkäjänteinen infrainvestointien rahoitus on turvattava. Selvitetään valtion ja kuntien yhteistyössä ns. " Remontti Oy:n / Infra Oy:n" perustaminen.

Jakelu

valtiovarainministeri Antti Rinne
liikenne- ja kuntaministeri Paula Risikko
peruspalveluministeri Susanna Huovinen
sosiaali- ja terveysministeri Laura Rätty
opetusministeri Krista Kiuru
sisäasiainministeri Päivi Räsänen
oikeusministeri Anna-Maja Henriksson
kehitysministeri Pekka Haavisto
maa- ja metsätalousministeri Petteri Orpo
valtiosihteeri Raimo Luoma, VM
valtiosihteeri Sami Paatero, VM
valtiosihteeri Pia Pohja, STM
valtiosihteeri Ulla-Maija Rajakangas, STM
valtiosihteeri Marjo Anttoora, SM
valtiosihteeri Risto Artjoki, MMM
valtiosihteeri Pilvi Torsti, OKM
erityisavustaja Joonas Rahkola, VM
erityisavustaja Antti Häkkänen, VM
erityisavustaja Laura Lindeberg, STM
erityisavustaja Ville Sipiläinen, STM
erityisavustaja Esa Suominen, OKM
erityisavustaja Tiina Rytilä, MMM
erityisavustaja Niklas Andersson, SM
erityisavustaja Otto Andersson, OM
erityisavustaja Tuuli Kousa, UM
ylivohtaja Päivi Laajala, VM
budjettineuvos Jouko Narikka, VM
neuvotteleva virkamies Tanja Rantanen, VM
johtaja Matti Väisänen, OKM
neuvotteleva virkamies Mikko Nygård, STM
finanssineuvos Markku Nissinen, VM
neuvotteleva virkamies Vesa Lappalainen, VM
finanssineuvos Hannele Savioja, VM
hallituksen puheenjohtaja, Antti Lindtman, Suomen Kuntaliitto
apulaisjohtaja Reijo Vuorento, Suomen Kuntaliitto